

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION. Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 19. Джерарі Сіті, М. Дж., четвер, 24 січня, 1935.

VOL. XLIII. No. 19. Jersey City, N. J., Thursday, January 24, 1935. THREE CENTS.

ЛьВІВ. — «Нова Зоря» ч. 92 з 1934 р. лише про збірку поезій Волохатка таке:

«Справді приходиться широ жалувати, що саме книжки Франка зятілися на розитку Волохатка, а не книжки якогось справжнього генія, що мав би вишити та ширші ідеали в терашу форму, ніж Франко».

А на іншій місці та «Нова Зоря» дорікає видавця нового видання, «Кобзаря» за те, що вони «не дали перед друком Шевченка переглянути духовиті владі», щоб та закреслила місця, які в книжці треба би було зазначити кропками.

"SVOBODA" (LIBERTY)
 PUBLISHED 1893
 Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
 at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
 Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
 Edited by Editorial Committee.
 Entered as Second Class Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
 on March 30, 1914 under the Act of March 3, 1879.
 Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

PEREPLATU:	SUBSCRIPTION RATES:
Подорожне число три центи.	Three cents a copy
Ha рік \$6.00	One year \$6.00
Ha пів року \$3.25	Six months \$3.25
Ha три місяці \$1.75	Three months \$1.75
Число з п'ятниці (а англійською мовою)	Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):
Ha рік \$2.00	One year \$2.00
Ha пів року \$1.25	Six months \$1.25
Ha три місяці \$0.75	Three months \$0.75
В Лас-Вегасі і Загребі:	Foreign and Jersey City Rates:
Ha рік \$9.00	One year \$9.00
Ha пів року \$4.75	Six months \$4.75
Ha три місяці \$2.50	Three months \$2.50

За оголошення редакції не відповідальна.
 "Svoboda", Bergen 4-0222, N. J. N. J. Kosak, Bergen 4-1016.
 Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

САРСЬКИЙ ПЛЕБІСЦИТ

Територія Сари, відірвана Версальським договором від Німеччини, вертається по 15 роках назад до материнського племі. Згідно з вислідом плебісциту. Та треба мати на увазі, що тут заважали такі чинники, як от угода щодо відшкодування, заключена перед тим між Німеччиною і Францією, та побиювання Франції наставати насильно далі на державу цієї території формально під протекторатом Ліги Націй, а фактично під власною контролею для низької природних багатств краю та ослаблення Німеччини. Це останнє не знаходило довше симпатій у великих держав і це заважало, що Франція, щоб себе не ізолювати, мусила тут попустити.

Та, не зважаючи на те все, було б набагато краще, якби Франція була змогла за час своєї окупації спаралити німецьку душу в Сарі. А вона до цього змала всіма засобами. Помагало їй ще й те, що влада в Німеччині опинилася в руках Гітлера, проти якого піднято стільки протестів за його відношення до Жидів, релігії й т. п. Тому пропонуємо, що краще Німцям у Сарі остатись надати під протекторат Ліги Націй, бо таким своїм поведінням вони допоможуть Німеччині освободитись з рук тиранів. А під тим розуміємо навісську владу, криваву, диктаторську і поганську. Отже пропонуємо Німцям у Сарі не вирікнутись Німеччини, а тільки зробити прислугу повноленим німецьким братам, здаючи своїм виявом проти нацизму удар Гітлерові і його владі.

Щобільше. Поверот Сари до Німеччини означає для Німців у Сарі велику втрату з економічного боку. Щодо цього нема в нікого ніяких сумнівів. Економічно було Німцям у Сарі під Францією далеко гірше жити, ніж їм буде тепер, коли злучаться з Німеччиною. Тепер вони мусять бути пригтовані на важкі часи, на обниження дотеперішньої життєвої стопи. На те все звертали їм унагу французькі агітатори і свої власні первертні, головню з т. зв. лівих таворів.

Та, як тепер поділяють американські кореспонденти, те все не мало на Німців у Сарі великого впливу. Свідоміші представники виразно заявляли, що волюють з голоду примирити у своїй батьківщині, ніж бути ситими під займцями. Шкурні інтереси не заважали і тому вислід голосування був такий, що перейшов сподівання навіть найбільш оптимістично настроєних нацистів. А Париж то навіть відчув з того приводу загальне пригноблення. Бо бачить, як ось в один мент розлетілось на порохи те, що держалося сухим парagraфом Версальського договору.

Оттак позбулась Европа одного з насильств. Тепер черга на інші.

ПРО НАШИХ КАВКАСЬКИХ СОЮЗНИКІВ

(Надслана стаття).

Кавказ — це слово добре знає нам, Українцям, з незначимою силою поема нашого Тараса Шевченка, що розпочинається словами: «За горами гори, хмарами повиті, Засіни горем, кров'ю политі».

І я навіть не припускаю, щоб котрийсь з кавказських народів (а є їх скоріш чотири!) мав у своєму письменстві щось так незвичайно сильне, а так уміло характеризуюче боротьбу Кавказців за свободу, а радше не певуче криваве насильство Москві над ними, що нічого нікому неповинні, хотіли і хотять лише жити суцільно у своїх бідних, «саяках» та істні свійський «чурек» (корж). Але Кавказ — це країна надзвичайно гарна і багата у нафту та всілякі метали, а у значній своїй частині і в плоди горючого підсопня.

Козик Петро І-ий, той, що розвинув визвольні змагання Росіїв, був тим першим московським царем, що сгнєву по свободу кавказських земель 1715 р., то йому не йшло так про природні багатства, як радше про прямий зв'язок з Персією й Афганістаном, а даліше мабути він і Індію мав на думці.

Кавказ — це країна, що лежить між Чорним і Каспійським морем, переїзана скісно поперек Кавказськими горами, з яких декотрі верхи є по дарами з гаком війни від нашої Гверелі. Будова цих гір є тип неізвичайна, що між ними є багато глибоких долин, майже цілком запертих від світа, і лише цим можна собі виготувати існування на Кавказі такої маси народів (не раз лиш по кілька тисяч голів), що говорять часто цілком самостійними і для своїх сусідів незрозумілими мовами. Один спеціаліст від цієї справи, данський учений і подорожчик, Аге Маєр Бенедиксен, толкував мені у прояву в цей спосіб, що підчас великої війни народів деякі невеличкі частини ті народів позбавились в таких межгірських долинах, розташованих там і так сотками лінійками собі самостійним життям. Відірвані цілком від світа. А та ріжноромність Кавказу є така дивна, що наприклад лише в одному величчій тамошнім місті, Владикавказі, мешкають люди, що

говорять 14 мовами! Зрозуміла річ, що Москва легко було Кавказців одних на одних цуккувати, а тамтим знову не легко було погодитись і порозумітись в цілі спільної оборони та боротьби за визволення.

На Північних Кавказі — землі кубанських Черкесів почала колонізувати Катерина II-га нашими козаками і в той спосіб випарала черкеські племена чинира більше в гори.

Війна з верховинцями Північного Кавказу розпочалася в 1764 році та скінчилась аж за сто літ здобутим Гунігу, укріпленою аулу, що був столицею провідника Черкесів, Шамхала. Багато російських письменників писали про ті боротьби, між ними і Лермонтов, Пушкин та Толстой, але на становищі кавказських героїв ставав рішучо лиш наш Тарас, звертаючись до них словами:

І вам слава, сині гори, кригою окуті,
 І вам, лінарі великі, Богом пошукані!
 Борітесь, поборете, вам Бог помає!

На жаль, унаги вони в тій тяжкій боротьбі перод ворожою заляканню наваляло, котра цей край усіма силами висилає, а рішучося русифікувати.

Підчас російської революції оголошили верховинці 11 травня 1918 р. самостійність Республіки Північного Кавказу і Дагестану, котра вислала делегації на мирову конференцію в Парижі та вийшла в тісні зносини з різноромно зорганізованими республіками на півдні від Кавказських гір — Грузією, Азербейджаном, Вірменією. Та напала на ту республіку незадогов «біла» (за властивою чорностоюна) армія генерала Денікіна, допускаючи страшних звірств, так, що нашілшові більшовики могли грати роль опістителів. Та спастись ті тожко потоптали саможістність цієї республіки і залякували її в 1920 році Москві-більшовики вивозити рішучо мільони пудів бавки та інших продуктів з земель Північного Кавказу (куди і Кубанська належить), а нічого їм за це, крім голоду, не дають.

Кавказські верховинці-самостійники мають свою загальноїну репрезентацію та часописи: в Празі «Вольные Горбачи», який їй суджений погортуні все те, що є властивістю Шубинського: всі його дивимости і невідомости. — Такий дистанте декрет? — спитав недовірливо Райфурський. — Такий! Тепер хіба вже доміркується, чому мені десь в сусідстві мати Шубинського потрібна явабидишная сила зброї, про яку він не погадає ніяк, що вона проти нього. — Козаки, лиш для охорони границь проти Татарів. Як полковники, або королівський комісар над козаками позвільють ужити їх у війні шалитища чи шалитища? — Як тіх козаків пустимо на Шубинського, то вони підуть переаляючи за драгоїни, або гайдучки. Як біх хотсь наїз на ваш двір, то біх міхотє не заборонити козакам боронити вас. Як Шубинський виче, що у вас козаки, то він вас не заїде. Будьте жості. Обговорюючи справу оборони Райфурів перед віртелями Райфурського і справу заїзду на села Шубинського, оба шалитища перейшли до справи весілля. Змовілися, що воно буде за три місяці, і що Козацький представити Слав'як у дівину вінчання. Сна на те, щоб заскоро не по-

чи», а у Варшаві «Северний Кавказ». В Парижі виходить журна «Ромуль», який обговорює справи всіх повнолених країв Кавказу. Знову тям-тям «Вольное Козачество» — Вільне Козачество — заступив визвольні змагання всіх козацьких земель, між ними і кубанської, на котрій живуть 47% Українці і 42% Російи.

На півдні від Кавказських гір: Грузія, Азербейджан і Вірменія (котрі більша частина належить до турецької держави).

Грузія — це край християнський від IV-го століття, а вже в V-тій столітті мали Грузини толковане св. писмо. Напад Арабів-мусульман держав на якісь час розвів грузинської культури, яка однак знову зацвіла і аж нападні Монголів знову здержали цей розвиток на якісь час. Здобутий Царгород Турками в 1453 р. відірвало Грузію від зносин з Європою, але всеж такі зносини вона даліше, пакаючи шкільництво та мистецтво. Тисячелі Пєрсами та Турками грузинський цар Герасим II. привня у 1783 р. протекторат царіні Катерини II-гої, але вже вник її, Александр ІІ, забрав Грузію під цлковите московське панування. Москва зачала зараз цей край русифікувати. Грузія має майже три мільйони мешканців і є дуже багачим краєм. Земля там незвичайно прожаріна, а родіється там і помаранчі, фігги, виноград, бавовна, тютюн і т. ін.

Мінеральні багатства Грузії є величчезні, а зокрема є там багата жерела нафти, вугля, залізо, мідь і манган.

Дня 26. травня 1918 р. проголосила Грузинська Національна Рада в Тіфлісі самостійність Грузії, як демократичної республіки, а 7 червня 1920 заключила та державу договір миру і приязни з Соевтами.

Але вже в лютий 1921 р. напали більшовики на ту державу, долучив беззастовно заключений договір, а поконавши їй великим своїм військом, підбили знову цей гарний і багачий край під московське панування. В р. 1924 вибухло в Грузії велике народне повстання, але більшовики придушили його, вигубивши кілька тисяч мешканців. — Жиючі за границею грузинські патріоти-емігранти видають у Парижі свій самостійницький орган і створює у тісних зносинах з кавказськими «горшачами» (верховинцями) та з Азербейджанцями — а очевидно і з Україн-

цями. Щодо Азербейджану, то людність його складає 70 процентів тюркської, тибетської при. (Шити це магометдінська секта). Азербейджан оголосив свою державу незалежністю у Баку дня 28. травня 1918 р. Однакже уже в р. 1920 побили ту республіку московські більшовики, що лише продовжують «Вінеріалістичну» політику московських царів та чиновників. Органом азербейджанських емігрантів-самостійників є часопис «Азербейджан», який виходить у Царгороді. Боротьба азербейджанських повстанців не переривається і досі. Азербейджанці є біля три мільйони.

Щодо Вірменії, то вони мають трохи інші інтереси, з цієї причини, що більша її частина під Туреччиною, головним їхнім ворогом. Як царська Росія розвалилася, то і Вірменія, що живуть на поділених краях Кавказу, оголосили свою самостійну республіку, заїждовану 1921 р. більшовиками. Вони мають деякі терти з Грузією, головню через те, що багато Вірменів живуть у грузинській республіці, головню в місті Тіфлісі. Та всеж такі і вони переконують поволі, що має кооперація з іншими кавказськими народами годі виволити їм зліз, чужого панування ту частину Вірменії, що тепер карється під більшовиками.

Довге переживання кавказських емігрантів на чужині та грунтове студіювання причин утрату їх визвольних змагань розбулили в них думку, що треба витворити якусь конфедерацію держав Кавказу. Прихильники той ідеї виходять з цього становища, що Кавказ, істинський поміж Чорним і Каспійським морем, поміж Європою і Азією — становить особну географічну одиницю, якої частини хоч відірвати під стогографічним оглядом, доповнюють себе взаїмно від оглядом господарським. І так ними «Северний Кавказ»: «Грузія не може обійтись без ввозу збіжжя і нафти, коли Азербейджан аж доходить під величчезні резервуари нафти, котрих не може пустити на світові ринки (більшовики грабують їх і так), а Вірменія бракує їй збіжжя, котрого має достати північний Кавказ. Уже в р. 1919 ведено поміж тими республіками переговори щодо спільної митної границі і спільного транзиту, спільної оборони та спільного заступництва дипломатичного. Та багато з боку більшовиків робили усі ті старання, а свободні кавказські республіки заперували криваве більшовицьке ярмо. Вигляди на скорий розвал більшовицького могола прискорив федеративні переговори кавказських емігрантів.

(Кінець буде).

Д-р Кирило Трильовський.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЩО НАМ БУДУЧІСТЬ НЕСЕ?

Видобуваючись недавно в Нью-Йорку конвенції Краєвої Союзу Дробідай Галлентейнової Топольної цілий ряд делегатів звертає увагу на загальний процес, звадою промислу, закладати правдливості матері і заводити на їх місце преріжні сувороти.

Один з бесідників пішов так далеко, що заповів, що коло 1945-го року люди будуть ходити одні зовсім у «синтетичні» матерії. «Щоразменше 75 процентів усього одніна людини будуть зроблені з матерії, яку виробляється штучно з мішанини преріжних складників.

З промов бесідників мається враження, що торгівці галентерії тільки по тому й пізнали, що світ на місці не стоїть, а все наперед наступає. Як кажуть, шведи у корові шкуру хвалять.

ЗНАЧІННЯ ГАЗЕТИ.

На отворенню нових шкільних Журналістських і Колабійських університетів головні визначні знавці журналістики, як декан цієї школи, професори журналістики, визначні газетарі і т. п., про вплив і значіння преси в новім життє.

Декан школи говорить, що за останніх 25-літ засоби збирання й розсилання новинок поступили до такого ступня, що газетний репортер став нині незвичайно важним чинником у поширенню людської культури. Один професор говорить, що модерна система розсилання новості переміняє цілу цивілізацію, а інколи навіть її революціонує, себто робить повний переворот. Ще інший бесідник приріпнював річниц газети з повним виданням енциклопедії, себто за рік читач дістане відомості з усіх дивичок людської думки і праці. Редактор одної великої газети зазначає, що новочасний збірник новин не вичаїть усеїк нещирість, та що новинник являється найкраще починаються до поглиблення запалу кождої людини до якоїсь справи.

ГОРЕ БЕЗ ЗНАННЯ.

На зборах Об'єду Оередку Материнства в Нью-Йорку виступила генеральна директорка на Союзу з дітями відитом, (Дальше буде).

у котрім доказувала, що смертність серед матерей при родах нині така сама висока, як вона була 20 літ тому.

Цей брак поступу, говорива бесідники, повернувши спотерігати мбт приписати бракум поступу медицини на цьому полі. Та це не є правда, говорила вона, бо за 20 останніх років медицина являється поступила на цьому полі. Лікарі розсмідали докладно причини смертей жінок при породи та придумали преріжні способи, якими можна смерті запобігати. Отже не в браку поступу медицини лежить причина браку поправи, а в тому, що більшість жінок за новими здобутками науки на цьому полі не слідають та про нові способи піклування здоров'ям поліжінні не дбає.

На її образуючи, який жінок знали нові відкриття медицини на полі поліжінництва, то число смертей матерей при родах зменшилось до половини.

ЖИЙТЕ ПОВІЛЬНІШЕ.

На зборах «Сітї Кольор» у Каліфорнії говорива олоді д-р Рой В. Скотт, професор медицини у «Вестерн Різєрв Університі»:

Кожний чоловік доживає такого віку, до якого доживають його артерії. Коли це було правдою все, то не два рази правдою сьогодні, коли життя протікає до посліду. А це більше треба не приминити до людини по скінченню 40-вим році життя. Хотим говорити, що життя починається по 40 роках, а лікарі кажуть, що по 40 роках серце людини вже змучене й той, хто не хоче його сили скоріш виснажити, ніж звільняє його.

Він підчеркує значіння уваги на серце тому, що люди останніми часами звертають менше уваги на здоров'я, тому, бо медицина дуже успішно бореться з усіма хворобами.

Д-р Скотт каже: Так, ми боре-мось успішно з бактеріями, але на серце й живчик уважати має кожда людина. Не жийте так скоро! І не журіться, як ви швидко! Життя часто можна збільшити, але ми так само легко забути його?

В. Будзиновський.

ШЛЯХОЦЬКЕ УХО

(Історичне оповідання).

— Я мав би спосіб обезпечити вас, ще заки буди мати право обсадити маеток моего міліціону. Чи се правда, що десь недалеко від вас, нижче Могилево, показався був чамбула татарських добичників?

— Був. Сего літа вже третій. Останньому чамбулові не поталянили, наші відбили добичу і чамбулови забрали майже всі його власні кози, Татарів втекли пішки. Як би не те, що то була ніч, і вони пропали в чагарниках, то наші були б витюкали їх до ноги.

— Се вода на наш млин!

— Щодо заїзду віртелів приходить ще насаски татарських добичників, се вода на наш млин? Може й на мій млин? Нехай Господь Бог охоронить мой млин від такої води!

— Сім разом нечаче сам Господь Бог прислав татарів, щобіа помагав нам проти ваших ворогів. Вих хіба зможеть, що кождої мей сестри є полковником республіки?

— Що мені з того! Він не

що який жидок для війська все щецає в кишенях верховних старшин. Кождо військо жие з грабунку.

— Сі козаки, що до вас приїдуть, не будуть грабувати.

— Ті хми ченівидати нас. Вони полять Татарина, як польського шляхтича. Нашу братію вони руйнують, де лиш можуть. Чомуж я один мав би бути в їх ласках?

— Бо вони сюди приїдуть не для вас, а для мене. Як полковник виразно скаже їм: Горе тому козакови, котрий заслужить собі на тіх повнолених.

— Скажете йому, що жениться з моею дочкою і хоче Райфурі спасати для себе?

— Скажу ще більше. Скажу, що хочу для себе загортити оба маетки вашого і повнолених Райфурського. Хочу до Райфурського допелити Шубин і Лятанов!

— Шубин і Лятанов! — крикнув Райфурський злінований. — Та який татуюго? — Гадаєте, що лиш ви маєте довити? Гадаєте, що Шубинський ні? Я його головний віртель.

— Як йому зидити гроші?

— Як такий дурний не був. Я лиш забачив поспукуванню довити Шубинського у найрідніших його віртелів. Десь ні-ні-завтра дістану суцесий від

мій брат, ні шурин і далеко звідси.

— Скажіть мені, нашо короно організувала республіку козаків, і дає тим хамам привіло, майже шляхоцьке, що ї платити їм?

— Щоб наші окраїни боронили перед насасками татарського сусіда.

— Отже маеток, що нам треба! — крикнув Кучицький. — Маеток татарських насаски нашо окраїну, маеток оборонити цих окраїн.

— Татарів під моїм боком, оборонити далеко звідси.

— Приїдуть і вони, лиш треба покинути їх. Я зазав поїду до шурини і попрошу його, щобіа, не гачічась, вислав сюди пару козаків, скільки зможе. Які два, три, чотири десятки.

— Не знати, чи вони мей поможуть, а обадити будуть мене.

— Обадити не будуть, бо вони мають королівський жалді. За все те, що їдять, запла-тять.

— Як дістануть жиди. Я чув,

